

UZAKTAN EĞİTİMDE BİR ETKİ DEĞERLENDİRME ÇALIŞMASI: MSKÜ ÖRNEĞİ*
AN IMPACT ASSESSMENT STUDY IN DISTANCE EDUCATION: THE CASE OF MSKU

NURHAYAT KOCATÜRK KAPUCU

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Uzaktan Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü

&

MÜGE ADNAN

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Uzaktan Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü

Özet

Son yıllardaki teknolojik gelişmeler ve eğitim-öğretim ortamlarındaki yenilikler ışığında, ülkemizdeki tüm öğrencilerinin katıldığı ortak zorunlu derslerin uzaktan eğitim uygulamaları ile verilmesi çalışmaları hız kazanmıştır.

Covid-19 küresel salgın sürecinde dünyada ve Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarında eğitim-öğretim faaliyetlerinin yürütülmesinde başat rolü uzaktan eğitim uygulamaları almıştır. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi (MSKÜ) bir dönemde 10.000 öğrenciyi aşan bir öğrenci kitlesiyle, ortak zorunlu dersleri 2012 yılından itibaren kademeli olarak, uzaktan eğitim uygulamalarından biri olan senkron (eşzamanlı) olarak gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmadan elde edilen veriler dikkate alınarak ve salgının boyutları göz önünde bulundurularak, MSKÜ'de 2020-21 eğitim-öğretim yılı güz yarıyılında ortak zorunlu derslerin asenkron (eş zamansız) olarak gerçekleştirme kararı alınmıştır. Ders anlatımlarını içeren videoların çekimleri tamamlanmış, özgün ders materyalleri (ders notu-sunum-kısa sınav vb.) ve ek materyaller (makale, video, URL adresi vb.) ders yönetim sistemine eklenerek öğrencilerin kullanımına hazır hale getirilmiştir.

Bu araştırmada; çeşitli fakülte ve yüksekokullara kayıtlı MSKÜ öğrencilerine uzaktan eğitim uygulamaları ile verilmekte olan ortak zorunlu derslerin etki değerlendirmesini yaparak yaşanan sorunları belirlemek, çözüm önerisi sunmak ve iyileştirmeler yapmak amaçlanmıştır. Bir durum çalışması olarak planlanan bu araştırmada, odak grup görüşmeleri ile nitel toplanmış, içerik analiz yöntemleri kullanılarak analiz edilmiştir. Sonuç olarak öğrencilerin görüşlerinden edinilen veriler ışığında yönetsel ve öğretimsel sonuçlar belirlenmiş, bunların çözümüne yönelik öneriler getirilmiş ve bazı uygulamaların hayata geçirilmesi kararı verilmesi için teorik altyapı oluşturulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Ortak Zorunlu Dersler, Odak Grup Görüşmeleri, Nitel Veri Analizi.

Abstract

In the light of technological developments in recent years and innovations in education and training environments, the studies of giving the common compulsory courses attended by all students in our country with distance education applications have accelerated.

During the Covid-19 global epidemic, distance education applications have taken the leading role in the execution of educational activities in higher education institutions in the world and in Turkey. Muğla Sıtkı Koçman University (MSKU) with a student population exceeding 10,000 students in one semester, has given its common compulsory courses gradually since 2012, synchronously, which is one of the distance education applications. Considering the data obtained from this study and the dimensions of the epidemic, it was decided to conduct common compulsory courses asynchronously (asynchronously) in the fall semester of the 2020-21 academic year at MSKU. Filming of videos containing lectures was completed, original course materials (lecture notes, presentations, quizzes, etc.) and additional materials (article, video, URL address, etc.) were added to the course management system and made ready for students' use.

The aim of this research is to determine the problems experienced, propose solutions and make improvements by evaluating the impact of the common compulsory courses offered to MSKU students enrolled in various faculties and colleges through distance education applications. In this study, which was planned as a case study, qualitative data were collected through focus group interviews and analyzed using content analysis methods.

As a result, administrative and instructional results were determined in the light of the data obtained from the students' opinions, suggestions were made for their solution, and a theoretical infrastructure was created for the decision to implement some applications.

Keywords: Common Compulsory Courses, Focus Group Interviews, Qualitative Data Analysis.

*Future Learning 2020'de sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Giriş

Son yıllarda birçok yükseköğretim kurumu çeşitli sebeplerle geleneksel yüz yüze dersleri çevrimiçi derslere dönüştürmeye veya çevrimiçi derslerle desteklemeye başlamıştır. Çevrimiçi öğrenme ortamları, öğretme ve öğrenme için kendine özgü durumlar oluşturmaktadır. Derslerin sanal sınıflar vasıtasıyla verilmesi, materyallerin öğrenme yönetim sisteminde paylaşılması, elektronik sınavların kullanışlı bir şekilde gerçekleştirilmesi, öğrencilerin ve öğretim elemanlarının ders yönetim sistemi içerisindeki etkililiklerinin raporlanabilmesi gibi farklı avantajları olan uzaktan eğitim uygulamaları hızlı bir şekilde üniversitelerin gündemine alınmaktadır. Bu çalışmanın ilk bölümünde; çalışma alanı ile ilgili teorik bilgi ve yapılmış olan benzer çalışmalardan örnekler bulunmaktadır. İkinci bölümünde ise 2018-2019 Eğitim-Öğretim Yılı, bahar yarıyılında, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesinde ön lisans ve lisans düzeyinde uzaktan eğitim uygulamaları ile verilen ortak zorunlu dersler merceğe altına alınarak, bu dersleri alan öğrencilerden toplanan ve analiz edilen nitel verilerden hareketle ulaşılan bulgular yer almaktadır.

Uzaktan Eğitim

Uzaktan Eğitim; zamandan ve mekândan tamamen bağımsız bir şekilde öğrencinin ve öğretim üyesinin kampüse gelme zorunluluğu olmaksızın mevcut var olan bilgisayar teknolojileri aracılığıyla tamamen sanal ortamda canlı, görüntülü, sesli olarak derslerin işlendiği, katılımcının istediği zaman bunları tekrar izleyebileceği ve görüntüleyebileceği, günümüz şartlarında eğitim ve öğretimin hızla bilgisayar ortamında geçtiği akılcı, çağdaş, yenilikçi bir eğitim sistemidir (Uşun,2006, Kaya,2002, İşman,2011).

Uzaktan eğitim öğrenen, öğreten ve öğrenme kaynakları arasındaki sınırlılıkları ortadan kaldırmaya çalışan, bunu gerçekleştirebilmek için mevcut teknolojileri pragmatist bir yaklaşımla kullanan disiplinler arası bir alandır (Bozkurt,2017).

Uzaktan eğitim öğretici ve öğrenenin fiziksel olarak farklı mekânlarda olduğu, öğrenimlerini kendi hız ve kapasitelerine göre ayarlayarak, eğitim teknolojilerinden yararlanarak, verimli ve kaliteli bir şekilde öğrenme-öğretme etkinliklerini sürdürebilecekleri bir eğitim sistemidir (Alkan, 1997).

Son yıllarda gerek az gelişmiş ve gelişmekte olan gerekse gelişmiş ülkelerde eğitim sistemlerinin problemlerinin çözümü amacıyla sınıf ortamında yapılan geleneksel eğitim sistemine alternatif eğitim ortamları inşa edilmektedir (Kaya,2002). Bu anlamda uzaktan eğitim, kaynak ile alıcıların öğrenme öğretme sürecinin büyük bir bölümünde birbirinden ayrı ortamlarda bulunduğu, zaman ve mekân esnekliği bulunan, kaynak ile alıcılar arasındaki etkileşimin bilişim teknolojileri ile sağlandığı sistematik bir eğitim teknolojisi uygulamasıdır (Uşun,2006).

Uzaktan eğitimi yüz yüze eğitimden ayıran özellikler şunlardır (Yenal,2009):

1. Öğretim sürecinin çoğunluğunda öğretmen ve öğrencinin coğrafi açıdan ayrı olması,
2. Öğrenci değerlendirmesinin sağlanmasını içeren eğitim organizasyonunun etkisi,
3. Öğretmen ve öğrenciyi birleştirecek ve ders içeriğini iletecek eğitim medyasının kullanımı,
4. Öğretmen ya da eğitim temsilcisi ve öğrenci arasındaki iki yönlü iletişimin sağlanması,
5. Eğitim ortamının öğretmen, öğrenci ve ders içeriğini bir araya getirmek için kullanılması,
6. Yer ve /veya zamandan bağımsızlığın sağlanması,
7. Öğrencinin öğretmenin etkisi altında olmaksızın kendi istemi ile öğrenmesi,
8. Kişiyeye göre değişken ders sürelerinin söz konusu olması,
9. Uzaktan eğitim sistemi sürekli eğitim olanağı sağlamada etkili bir araçtır.

Ülkemizde uzaktan eğitime yönelik olarak 1990'lı yıllarda sanal sınıf uygulamaları kullanılmış ve hızla yayılmıştır. Sanal sınıf uygulamaları, geleneksel sınıf ortamına alternatif olarak düşünülmüş, bireyler arasında eş zamanlı bilgi paylaşımı sağlayıcı etkisi nedeni ile son derece başarılı olmuştur.

Uzaktan eğitim uygulamaları için en uygun düzey olarak görülen yükseköğretim ilgi odağı olmuştur. Bir yandan hemen her sistemde yaşana arz-talep dengesizliği; öte yandan mevcut bakış açıları ile bile, küreselliğin ya da evrenselliğin en yoğun şekilde hissedildiği bu düzey için, internet teknolojisi, kuşkusuz ideal bir ortam olarak algılanmıştır. Bu nedenle, internetin eğitimdeki uygulamalarında, yüksek eğitim ağırlık kazanmıştır; yükseköğretimde yeniden yapılanmalara gidilmiştir(Karasar,2004).

UNESCO, Covid-19 küresel salgın sürecinde, okulların kapanmasına çözüm olmak üzere okullara ve öğretmenlere eğitimin devamlılığını sağlamak için uzaktan eğitim programlarının, açık eğitim uygulamalarının ve platformlarının kullanılmasını önermiştir(Ak, Şahin, Çiçekler ve Ertürk, 2020). Bu dönemde birçok üniversite senkron veya asenkron uygulamalarla tüm derslerini uzaktan eğitim platformuna taşımıştır. MSKÜ’de, ortak zorunlu dersler 2012 yılından itibaren kademeli olarak, uzaktan eğitim uygulamalarından biri olan senkron (eş zamanlı) olarak gerçekleştirilmiştir. Küresel salgına bağlı olarak ve bu çalışmadan elde edilen veriler dikkate alınarak 2020-21 eğitim-öğretim yılı güz yarısında ortak zorunlu derslerin asenkron (eş zamansız) olarak gerçekleştirme kararı alınmıştır. Ders anlatımlarını içeren videoların çekimleri tamamlanmış, özgün ders materyalleri (ders notu-sunum-kısa sınav vb.) ve ek materyaller (makale, video, URL adresi vb.) ders yönetim sistemine eklenerek öğrencilerin kullanımına hazır hale getirilmiştir. Mevcut durumda öğrencileri zengin, yoğun etkileşim ve iş birlikli öğrenme ortamına dâhil etmek yerine, çoğu e-öğrenme ortamı, içeriğin yüklenmesi ve indirilmesi, web’de arama, çevrim içi test, değerlendirme ve öğrencinin ilerlemesinin izlenmesi için farklı araçlar kullanarak bireysel, kendi kendine öğrenmeye odaklanmış durumdadır (Ak, Şahin, Çiçekler ve Ertürk, 2020). Buradan hareketle MSKÜ’de 2020-21 güz yarısında kendi kendine öğrenme faaliyetlerine en uygun dersler olarak görülen ortak zorunlu derslerin asenkron, diğer tüm derslerin senkron olarak gerçekleştirilmesi kararı alınmıştır.

Ortak Zorunlu Dersler

Ortak Zorunlu Dersler tüm ön lisans/lisans programlarında ortak olarak yer alan derslerdir. Bu dersler; Yabancı Dil, Türk Dili, Bilgisayar ve Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi’dir. Yükseköğretim Kanununun 5. Maddesinin i bendinde yer aldığı için “5i Dersleri” olarak da isimlendirilirler.

Ortak Zorunlu dersler, 1981 yılında yüz yüze eğitim ile başlamış, ancak bu derslerin ilk verildiği dönemden günümüze eğitim sistemimiz birçok değişikliğe uğramıştır. Teknolojinin hızla gelişmesi ve eğitim ortamlarına biçim vermesi ile ortak zorunlu dersler de bu değişimlerden etkilenmiştir.

Üniversitelerde verilen eğitim, öğrencilere sadece bilgi aktarımı değildir. Üniversiteler, güncel öğretim yöntemlerini ve değişen eğitim sistemlerini takip etmelidir. Çünkü yükseköğretim sisteminin, bilim ve teknoloji üreterek ülkemizin ekonomik gelişimine katkı sağlayacak nitelikli bireyler yetiştirmesi gerekmektedir. Bu da ancak kaliteli bir eğitim ile sağlanabilir. Üniversiteler, kaliteli bir eğitimde, öğrenci gelişimini sağlarken aynı zamanda, kendi gelişiminden, kendi zihinsel süreçlerinin dönüşümünden sorumludur.

Ortak Zorunlu Dersler ve Uzaktan Eğitim

Günümüzde üniversiteler öğrencilere çağdaş bir eğitim verebilmek için teknolojik gelişmeler ışığında yeniden şekillenmeye başlamıştır. Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler, üniversitelerdeki eğitim-öğretim faaliyetlerinde, öğrencilerin öğrenme alışkanlıklarında yeniliklere neden olmuştur. Eğitimde bu yeni şekillenme; entelektüel gelişimi, öğrenmeyi, öğrenci merkezli yeni öğrenme yollarını, sosyal öğrenmeyi ve yaşam boyu öğrenmeyi kapsamaktadır. Uzaktan eğitim de üniversitelerin bu biçim değiştirme sürecinin bir parçasıdır.

Bilgi teknolojilerinin hayatımızda önemli yer tutması internet temelli öğretimi gerçekleştirmenin kolaylığı, uzaktan eğitimi yükseköğretimde önemli bir konuma getirmiştir (Karataş, 2003). Ancak uzaktan eğitimin hızla yaygınlaşması sadece teknolojik gelişmelerle sınırlı değildir. 21. yüzyılda

uzaktan eğitimin yükselişine sebep olan çok sayıda teknolojik, ekonomik, politik ve sosyolojik etkenden bahsetmek mümkündür.

Ortak zorunlu derslerin iyi bir planlama süreci sonunda uygulamaya konulması, öğrenci motivasyonunun, katılımının ve başarısının artırılması, öğretim elemanlarının çevrimiçi eğitim ortamlarında sahip olmaları gereken rollerin/yeterliklerin tanımlanması, teknik aksaklıkların giderilmesi gibi başlıklar uzaktan öğretim faaliyetlerinin kalitesini/verimini belirleyen unsurlar arasında sayılabilir.

Balaban'ın (2012) yapmış olduğu “Dünyada ve Türkiye’de Uzaktan Eğitim ve Bir Proje Önerisi” isimli çalışmada değindiği üzere; uzaktan eğitim sisteminde, örgün eğitimde uygulanabilen herhangi bir programın uygulanması mümkündür. Bu nedenle yükseköğretim programlarında örgün eğitimde verilmekte olan İngilizce, Türkçe, Tarih gibi ortak zorunlu derslerin çevrimiçi uzaktan eğitime açmak ve uygulamak öncelikli olarak ele alınabilir. Bu çalışmalar gerçekleştirilirken, ders içeriklerinin oluşturulması ve ders yönetim sisteminin yönetimi, dış kaynak kullanarak üniversite dışına bırakılmamalıdır. Ancak uzaktan eğitim için gerekli olan teknolojik destek dış kaynak kullanılarak satın alınabilir veya kiralanabilir.

Uzaktan eğitim asenkron (eş zamansız) ve senkron (eş zamanlı) olarak verilebilmektedir. Asenkron eğitim, katılımın zamana yayıldığı eğitim sistemi olup öğrenciler istedikleri zaman ve mekânda dersleri takip edebilme imkânına sahiptirler. Senkron eğitim ise katılımın eş zamanlı olarak yapıldığı eğitimidir (İşman,2011). Uzaktan eğitim yoluyla yürütülen üniversitelerdeki ortak zorunlu dersler, asenkron veya senkron olarak verilmektedir. Bazı üniversitelerde ise her ikisi de tercih edilmektedir. Böylece, senkron derslere katılan öğrenciler aynı zamanda asenkron olarak da kaçırdıkları ve tekrar izlemek istedikleri dersleri takip edebilme imkanına sahiptir.

Uzaktan eğitimin avantajları, ortak zorunlu derslerin uygulamasında yaşanan fiziki mekândan kaynaklanan sorunlar, sınav uygulamalarındaki problemler, öğretim üyesi yetersizliği, kullanılan öğretim yöntemleri ve öğretim materyallerinin kullanımı konusundaki yetersizliklere çözüm bulma konusunda alternatif bir yol olarak görülmüş ve hem devlet hem de vakıf üniversitelerinde kullanılmaya başlanmıştır (Akbaba vd., 2016).

Son yıllarda ülkemizde de Yükseköğretimle ilgili hedeflere ulaşmada açık ve uzaktan eğitimden yararlanılmasına yönelik hedef ve stratejiler üzerine yoğun çalışmalar yapılmaktadır. Yükseköğretim Genel Kurulu’nun 01.02.2013 tarihli toplantısında alınan kararlara göre;

“Yükseköğretim kurumlarının; ön lisans, lisans ve yüksek lisans düzeyinde diploma programları ile senatoları tarafından uygun görülmesi halinde, birinci ve ikinci öğretim programlarındaki bazı dersleri uzaktan eğitim yoluyla verilebilir.” “Uzaktan eğitim programları ile uzaktan eğitim yoluyla verilmesi uygun görülen dersler, ağ üzerinden eşzamanlı olarak çevrimiçi teknolojilerle verilir. Derslerin yürütülmesinde kitap, radyo, televizyon, ses ve görüntü diskleri (CD/DVD) vb. çevrimdışı teknolojilerden de yararlanılabilir. Öğretim, yüz yüze ders ve uygulamalarla da desteklenebilir(YÖK, 2013).

Alınan bu kararlar üniversiteleri, zorunlu ortak dersler olan yabancı dil, Türk dili ve Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi derslerini uzaktan eğitim uygulaması ile yürütmeye teşvik etmiştir. Tüm önlisans/lisans programlarında yer alan zorunlu ortak dersler, yapılan bu düzenlemeyle birlikte 119 devlet üniversitesinin 72’sinde (yaklaşık %86) uzaktan eğitim uygulaması ile yürütülmeye başlamıştır.

Ortak Zorunlu Derslerin Uzaktan Eğitim Uygulamalarıyla Verilmesine Yönelik Yapılmış Olan Çalışmalardan Örnekler

Yükseköğretim kurumlarımızda ortak zorunlu dersler olarak okutulan derslerin uzaktan eğitim şeklinde verilmesi üzerine yapılmış birçok araştırma mevcuttur (Barış, 2015; Doğan ve Tatık, 2015; Sümer, 2016;

Yavuzer ve Kahraman, 2013). Bu çalışmalarda, yapıldıkları çalışma gruplarında öğrenci ve öğretmen görüşleri almak suretiyle, ortak zorunlu derslerin uzaktan öğretim yöntemleriyle verilmesi konusunu incelemiştir. Bu çalışmalardan elde edilen veriler, hem mevcut durumun ortaya koyulması hem de mevcut uygulamaların iyileştirilmesi açısından kullanılmıştır.

Kan ve Fidan (2016)'ın yaptığı çalışmada; uzaktan eğitim ile Türk Dili öğrenmede karşılaşılan olumlu durumlara bakılmıştır. Özellikle kaydedilen derslerin tekrar izlenebilmesi, buna bağlı olarak kalıcılığın artması ve öğrenme eksikliklerin fark edilerek telafi edilmesi, en önemli faydalar olarak görülmektedir. Ayrıca öğrencilerin aktif katılımlarının sağlanarak sisteme kolay adapte olmaları, beraberinde başarının ve pekiştirilmenin artması gibi olumlu durumların olduğu görülürken, sistemin uygulanma biçimine ilişkin ise sistemin rahatlığı, zamandan ve mekândan bağımsız olarak derslerin yürütülmesi olumlu durumlar olarak öne çıkmıştır.

Bozavlı (2017)'nin araştırmasına katılan öğrencilerin, yabancı dil öğretiminde sanal sınıf algılarının belirlenmesine yönelik olarak sorulan sorulara verdikleri cevaplardan, sanal sınıfların, doğal olmayan ortamlarda öğrenilen yabancı dilde sözel dil becerilerini geliştirmede en uygun yöntem olduğunu, bu uygulamayı destekledikleri ve bu uygulamayla motivasyonları artmış şekilde sözel iletişim becerilerini geliştirebileceklerini düşündükleri anlaşılmaktadır. Ayrıca bu çalışmaya katılan öğrenciler gibi çalışmaya katılan tüm öğretmenler de sanal sınıfların, öğrenenlerin yabancı dilde sözel becerilerini geliştireceğine, onların öğrenme motivasyonlarını artıracığına inanmakta ve bu uygulamanın eğitim sistemimizde olması gerektiği görüşünü ifade etmişlerdir.

Öztaş ve Kılıç (2017)'in yaptığı çalışmada ise Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi dersinin uzaktan eğitimle verilmesinin öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmiştir. Belli ölçütlere göre yapılan değerlendirme sonucu verilerin, öğrencilerin Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi dersinin uzaktan eğitim olarak verilmesine yönelik tutum düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı oranda farklılaştığı görülmüştür.

Uzaktan eğitim ile yapılan Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi derslerine yönelik öğrenci görüşlerinin alınmasıyla yapılmış olan bir başka çalışma, bu konuyla ilgili öğrencilerin karşılaştıkları sorunları (öğretim yöntemleri ile ilgili sorunlar, dersin sınavlara yönelik olarak işlenmesi ve öğretim materyallerinin yetersizliği vb.) da gözler önüne sermesi anlamında önemlidir (Akbaba vd. 2015).

Yapılan araştırmalar incelendiğinde, genellikle öğrenci memnuniyetinin belirlenmeye çalışıldığı, bunun için anket kullanılarak tarama tipi çalışmalar tasarlandığı görülmektedir. Ayrıca ortak zorunlu derslerin bir tanesinin çalışmaya konu olduğu ve dersin öğretiminin derinlemesine incelendiği gözlenmiştir. Bu çalışma ise ortak zorunlu derslerin (ATB, TDB, ENF, YDB) uzaktan eğitim uygulamaları ile verilmesinin incelenmesi, öğrenci görüşlerinin nitel analiz yöntemleri ile analiz edilmesi ve ders yönetim sistemi ile canlı ders sisteminin iyileştirilmesi yönünden diğer çalışmalardan farklılık göstermektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi'nde öğrenim gören öğrencilerden, ortak zorunlu dersleri uzaktan eğitim aracılığıyla alan öğrencilerin görüşlerine başvurularak, ders yönetim sistemi ve canlı ders sistemi ile ilgili bir etki değerlendirmesi yapmak ve elde edilen verilerden hareketle bu sistemlerde iyileştirme çalışmaları yapmak amaçlanmıştır. Bu amaçla, 2018-2019 Eğitim-Öğretim Yılı, bahar yarıyılında, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi'nde çevrimiçi ortak zorunlu dersleri alan öğrencilerden nitel veriler toplanmış ve analiz edilmiştir.

Belirlenen genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmaya çalışılmıştır:

- Ortak zorunlu dersleri alan öğrencilerin uzaktan eğitime karşı genel bakış açısı nedir?

- Çevrimiçi ders veren öğretim elemanlarında hangi özelliklerin bulunması gerekmektedir?
- Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi'nde çevrimiçi ortak zorunlu ders veren öğretim elemanlarının yetkinlik düzeyi nedir?
- Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi'nde sanal sınıflarda (çevrimiçi ortak zorunlu derslerde) ne tür etkinlikler yapılmaktadır?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada nitel araştırma desenlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek'e (2011) göre durum çalışması, nasıl ve niçin sorularını temel alarak araştırmacının kontrol edemediği bir olgu ya da olayı derinliğine incelemesine olanak veren araştırma yöntemidir. Durum çalışmasında, sınırları belirlenmiş bir araştırma konusunun gerçek ortamında ayrıntılı olarak betimlenmesi ve incelenmesi söz konusudur (Birinci, Kılıçer, Ünlüer ve Kabakçı, 2009). Eğitimi etkileyen unsurlar eğitim ortamına göre değişebilmekte ve ortamda bulunanlar bu unsurları etkileyebilmektedir (Yıldırım, 1999). Bu nedenle eğitim sistemlerinin gerçek bağlamları dışında incelemesi mümkün görünmemektedir. Bu anlayışı en iyi yansıtan çalışma olarak da durum çalışması benimsemektedir (Ozan Leylum, Odabaşı ve Kabakçı Yurdakul, 2017). Bu araştırmada durum çalışması tercih edilerek, gerek akademisyenlerin, gerekse yöneticilerin yapılan uygulamaların verimi ile ilgili bilgi ve tecrübe sahibi olması sağlanmaya çalışılmıştır. Araştırma odak grup görüşmesi kullanılarak verilerin toplanmasına karar verilmiştir. Grup dinamiği, katılımcıların birbirlerini görüşlerini ifade etmeye teşvik etmesi, benzer yaşanmışlıklar odak grup görüşmelerinde zengin veri toplama konusunda önem taşımaktadır.

Evren ve Örneklem / Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi'nde öğrenim gören lisans ve ön lisans öğrencilerinden, ortak zorunlu dersleri uzaktan eğitim aracılığıyla alanlar oluşturmaktadır. Nitel araştırmalarda örnekleme derinlemesine inceleyebilmek için sayı görece azdır. Bu nedenle rasgele örneklem seçimi yerine, amaçlı örnekleme tercih edilir (Miles ve Huberman, 2016). Amaçlı örnekleme yöntemlerinden, maksimum çeşitlilik örneklemesine göre belirlenmiş odak gruplar ile görüşülmüştür. Öğrenciler devam durumları ve başarı durumları dikkate alınarak rastlantısal bir şekilde seçilmiştir. Maksimum çeşitlilik örneklemesinde, incelenen durumu mümkün olan en çeşitli dağılımlarla incelemek ve daha zengin sonuçlara ulaşmak amaçlanmıştır.

Odak Grupların Oluşturulması

Odak grupların oluşturulması için öğrencilerin uzaktan eğitim uygulamalarıyla verilen ortak zorunlu derslerdeki başarıları dikkate alınmıştır. Araştırmaya konu olan yarıyıl henüz yarıyıl sonu sınavları yapılmadığı için sadece ara sınav notları dikkate alınmış, Türk Dili, Yabancı Dil, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi ve Bilgisayar derslerinin her biri için aritmetik ortalama hesaplanarak, ortalama gruptan 3 öğrenci, en düşük ve en yüksek puan diliminde yer alan 3'er öğrenci rastlantısal olarak seçilmiştir. Her bir odak grupta 6 fakülte (Sağlık Bilimleri, Spor Bilimleri, Fen, Edebiyat, İktisadi ve İdari Bilimler ve Mühendislik) ve 3 meslek yüksekokulunda (Ortaça MYO, Milas MYO, Muğla MYO) öğrenim gören 12'er öğrenci yer alması planlanmıştır.

Tablo 1'de Meslek yüksekokullarında verilen derslere göre değerlerin gösterimi yer almaktadır.

Tablo 1: Meslek yüksekokullarında verilen ortak zorunlu derslerin değerleri

Ders	Ortalama	Standart sapma	En düşük puan	En yüksek puan
Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi	38,9661359	31,13634428	7,829792	70,10248
Bilgisayar	41,19839329	24,95574919	16,24264	66,15414
Türk Dili	45,62015996	25,50420334	19,76581	65,52218
Yabancı Dil	43,62790698	27,19870933	20,11596	71,12436

Tablo 2’de fakültelerde verilen derslere göre değerlerin gösterimi yer almaktadır. Yabancı dil derslerine ait sınav bilgilerine ulaşılamadığı için tabloda yer verilmemiştir.

Tablo 2: Fakültelerde verilen ortak zorunlu derslerin değerleri

Ders	Ortalama	Standart sapma	En düşük puan	En yüksek puan
Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi	53,19292605	19,29226226	33,90066	72,48519
Bilgisayar	46,63111546	17,8445873	28,78653	64,4757
Türk Dili	53,70021231	25,1972031	28,50301	78,89742

Katılımcılar belirlenen kriterlere göre rastlantısal olarak belirlenmiş, gönüllülük esasına göre araştırma kapsamına alınmış, kendilerine belirtilen gün ve saatte, sessiz ve rahat bir ortamda, sohbet havasında deneyim paylaşımı gerçekleştirilmiştir. Araştırmada örneklem çeşitliliğine(farklı fakülte ve meslek yüksekokulları, normal ve 2. öğretim öğrencileri, sınav ortalaması, ortalama altı ve üstü gruplar) gidilmesinin, araştırmanın kapsam geçerliğini ve güvenilirliğini arttırdığı söylenebilir.

Araştırma tasarlanırken 12’şer kişiden oluşan 9 grup oluşturulmasına karar verilmiş, katılımcılara telefonla randevu verilerek görüşmeye davet edilmiştir ancak beklenen katılım sağlanamamış, sadece 4 odak grup görüşmesi ile 19 kişiden veri toplanabilmiştir. Grupların genel görünümü Tablo 3’de görülmektedir:

Tablo 3:Odak Grupların Genel Görünümü

Gruplar	Katılımcı Sayısı	Cinsiyet	Fakülte/MYO	Alınan Dersler
1.Grup	4 kişi	2 kadın, 2 erkek	İİBF	ATB, TDB, ENF, YDB
2.Grup	5 kişi	3 kadın, 2 erkek	Milas MYO	ATB, TDB, ENF, YDB
3.Grup	6 kişi	4 erkek, 2 kadın	Mühendislik, İİBF, Sağlık Bilimleri	ATB, TDB, ENF, YDB
4.Grup	4 kişi	3 erkek, 1 kadın	Ortaca MYO	ATB, TDB, ENF, YDB

Verilerin Toplanması

Veri toplama amacıyla odak grup görüşmesi tercih edilmiş olup, önceden belirlenen öğrenci grupları ile yapılan yaklaşık 1 saatlik görüşmelerde ses kaydı alınmış ve notlar tutulmuştur. Odak grup görüşmeleri, önceden belirlenmiş yönergeler çerçevesinde gerçekleştirilen ve bu yönetime uygun olarak, katılımcıların öznelliklerini ön planda tutan, görüşülen kişilerin söylemine ve bu söylemin toplumsal bağlamına dikkat edilmesi gereken nitel bir veri toplama tekniği olarak tanımlanabilir (Yıldırım ve Şimşek,2013).

Çalışmanın verileri yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Görüşme formu için sorular hazırlanmış, 1 bilgisayar ve öğretim teknolojileri, 1 eğitim bilimleri alan uzmanının görüşleri alınarak düzenlenmiştir. Yapılan pilot uygulama sonrası çalışmayan sorular belirlenerek değişikliğe gidilmiş ve görüşme formuna son şekli verilmiştir.

Patton'a göre (2014), görüşme sürecinde farklı tipte sorular sorulabilir. Bunlar: deneyim/davranış soruları, fikirlere ya da değerlere ilişkin sorular, hislere yönelik sorular, bilgi soruları, duyu soruları, geçmişe ve demografik özelliklere yönelik sorular olarak sınıflandırılabilir. Bu araştırmada, deneyimlere, fikirlere ve hislere yönelik soruların ağırlık taşıdığı söylenebilir. Görüşme formu EK 2 de yer almaktadır.

Katılımcılar görüşmeye geldiklerinde araştırma konusunda bilgilendirilmiştir. EK 1 de yer alan gönüllü katılım formu kendilerine okutularak imzalamaları istenmiş ve çalışmaya katılım tamamıyla gönüllülük temelinde olduğu, verilen yanıtların gizli tutulacağı ve sadece araştırmacı tarafından değerlendirileceği, elde edilecek bilgiler araştırmanın raporlaştırılması, bilimsel amaçlı yayımlar yapılması ve çevrimiçi derslerin iyileştirilmesi için kullanılacağı vurgulanmıştır. Katılımcılara, çalışmanın rahatsızlık verecek nitelikte olmadığı, katılım sırasında herhangi bir nedenden ötürü kendilerini rahatsız hissederseniz çalışmayı yarıda bırakabilecekleri, çalışmanın içerisinde kendilerine kod isim (öğrenci1, öğrenci2 vb.) verileceği, kişisel bilgilerine kesinlikle yer verilmeyeceği, görüşme sırasında elde edilen verilerin yazıya dönüştürülmesi amacıyla ses/görüntü kayıt cihazı kullanılacağı gibi konularda bilgi verilmiştir.

Verilerin Analizi

Nitel verilerin analizinde tercih edilen bir yaklaşım olan içerik analizi yapılırken, hazır kodların kullanılması, verilerden çıkarılan kavramlara göre kodlamanın yapılması ya da her ikisini birden tercih edilmesi söz konusu olabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu araştırmada, toplanan veriler, tümevarımcı bir bakış açısı ile araştırmacılar tarafından, kod ve temalara dönüştürülmüştür. Verilerin analizi yapılırken; içerik analizi yöntemleriyle kodlanarak, kategoriler ve temalar oluşturulmuş ve bunlardan hareketle literatürden de destek alınarak bulgular yorumlanmıştır. İçerik analizi araştırmacısı ve bir bilgisayar ve öğretim teknolojileri alan uzmanının birlikte çalışması ile yapılmıştır. Nitel veri analizi, uygun metin bölümlerinin belirlendiği ve kodlayıcılara mantıklı gelen kodların atandığı son derece yorumlayıcı bir süreç olduğu için bu çalışmada iki kodlayıcının ayrı ayrı ve birlikte yaptıkları kodlamalarla kodlayıcılar arası uzlaşma sağlanmaya çalışılmıştır. Kodlayıcılar arası uzlaşma, bir ya da daha fazla ek kodlayıcının nitel bir veri tabanını analiz etmesi, veri tabanının kodlarını vermesi ve kodlar üzerinde anlaşma için kodlayıcıların sonuçlarını karşılaştırmasıdır (Creswell, 2017).

Görüntü ve ses kayıtları yazıya geçirilmeden önce incelenmiştir. Daha sonra tekrar sürekli geri alma yoluyla tüm ifadeler yazıya geçirilmiştir. Sonraki aşamada ise başka bir gün kayıt tekrar dinlenerek, önceden yazıya geçirilen metin ile uyuşup uyuşmadığı kontrol edilmiştir. Gerekli eklemeler ve düzeltmeler yapılmıştır. Ayrıca odak grup görüşmelerinden elde edilen ses kayıtlarının çözümleme ve yazıya geçirilmesi, görüşmenin yapıldığı gün yapılmış böylece verilerde olabilecek olası kayıpların önüne geçilmiştir. Görüşmelerdeki ifadeler yazıya dönüştürülürken, araştırmada herhangi bir veri kaybı yaratmayacağı ve araştırmaya herhangi bir katkısı olmayacağından, ağız farklılıkları dikkate alınmamıştır. Bunun yanında söylenen sözler ve cümle yapıları konuşmacıların ağzından çıktığı gibi aynen aktarılmıştır.

Bulgular

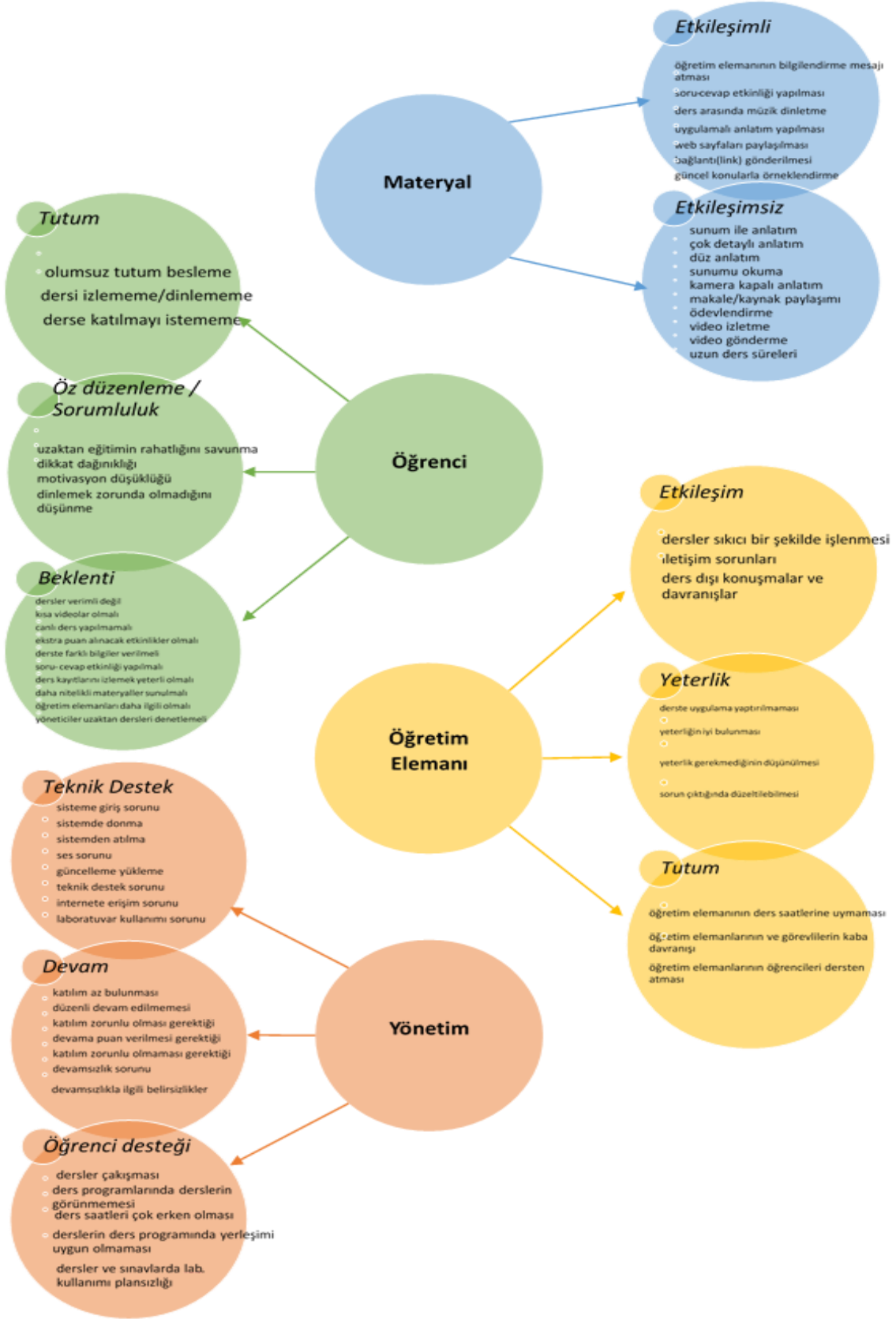
Nitel bir çalışmada, çok sayıda kod olduğu ve bunlar temalar halinde toplanarak alıntılarla gösterildiği için, nitel araştırmacılar, çoğunlukla bulgular bölümünde araştırmanın bu üç yönü arasındaki karşılıklı ilişkinin genel bir açıklamasını gösteren tablolarını sunar (Creswell, 2017). Araştırmanın bu bölümünde odak gruplardan elde edilen verilerin analiz edilerek, şekil aracılığıyla açıklanmasına yer verilmiştir.

Tablo 4 ve Şekil 1’de görüldüğü üzere içerik analizi işlemi yapıldıktan sonra 64 kod, 11 kategori ve 4 tema belirlenmiştir. Her bir kodun görüşme kayıtlarında tekrar edilme durumu frekanslarından belirlenmiş, en çok tekrar eden kodun, materyal teması altında yer alan etkileşimsiz materyale, en az tekrar eden kodun da öğretim elemanı teması altında yer alan tutum kategorisinde yer aldığı görülmüştür. Kodlar, kategoriler ve temalar belirlenirken iki kodlayıcı uzlaşarak ortak karar vermiştir. Ayrıca kod kaçaklarının önüne geçmek için ilk kodlamanın ardından geçen 10 günlük bir aranın ardından tekrar kodlama yapılarak kodlama güvenilirliği sağlanmaya çalışılmıştır.

Tablo 4:İçerik Analizi Sonrasında Elde Edilen Verilerin Gösterimi

Temalar	Kategoriler	Kod Sayısı	Frekans
Materyal	Etkileşimli	7	16
	Etkileşimsiz	10	54
Öğrenci	Tutum	3	16
	Öz Düzenleme/Sorumluluk	4	10
	Beklenti	10	42
Öğretim Elemanı	Etkileşim	3	9
	Yeterlik	4	21
	Tutum	3	8
Yönetim	Teknik Destek	8	34
	Devam	7	24
	Öğrenci Desteği	5	12
Toplam		64	246

Şekil 1: Temalar, Kategoriler ve Kodların Şekil Olarak Gösterimi

Materyal teması altında etkileşimli ve etkileşimsiz olmak üzere 2 kategori yer almıştır. Öğrencilerin ifadeleri incelendiğinde çevrimiçi derslerde ve uzaktan eğitim uygulamalarında kullanılan materyallerin bu şekilde gruplandırılmasının uygun olacağı düşünülmüştür. Etkileşimsiz materyal kategorisinde yer alan öğretim elemanlarının uygulamalarına yönelik görüşler açık bir şekilde ifade edilmiştir.

Ö3: Uzaktan eğitim derslerinin çoğunu dinleyen yok. Çünkü rahat olduğu için böyle. Hocalar da bizim dinlemediğimizi hissettikleri için tam verimli anlatmıyorlar bence. Haklılar sonuçta. Bizim de evde olduğumuzu, dinlemediğimizi bildikleri için ona göre anlatıyorlar. Arada soru soruyorlar anlatıp geçmiyorlar ama cevap alamıyorlar. Aslında hocalarda sorun yok da biz ev ortamında olduğumuz için böyle (odak grup 4).

Araştırmaya katılan öğrenciler, sanal sınıflarda öğretim elemanlarının yaptığı etkinliklerle ilgili bilgi verirken, derslere ve öğretim elemanlarına göre görüşlerinin farklılaştığı dikkat çekmiştir:

Ö2: Mesela Türk Dili dersi sadece anlatılıyor, hiçbir etkinlik yok, soru-cevap bile yapmıyor, karşısında kimse yokmuş gibi anlatıyor ve gidiyor. Ama ATB dersi gayet hareketli geçiyor, video izletiyor, soru-cevap yapıyor, link paylaşıyor (odak grup 2).

Öğrencilerin, odak grup görüşmelerinde sorulan sorulara vermiş oldukları cevaplar dikkate alındığında, öğrenci teması altında; tutum, öz düzenleme/sorumluluk ve beklenti kategorilerine yer verilmesi uygun görülmüştür. Tutum kategorisi altında görüşleri bir araya getirilen öğrenciler, derslere katılmayı istemediklerine dair düşüncelerini açıkça ifade etmişlerdir. Bunlardan biri 1 numaralı odak grupta yer alan aşağıdaki öğrenci ifadesidir:

Ö3: Bence de dersler verimsiz. Katılmak istemiyorum derslere ama devamsızlıktan kalacağımı bilsem mecburen katılırım. Kalmayacağımı bildiğim için katılmayı zaman kaybı görüyorum (odak grup 1).

Uzaktan eğitim uygulamalarında öğrenmenin sorumluluğu öğrenciye bırakılmıştır. Dolayısı ile derslere girmek, materyalleri incelemek ve çalışmak konusunda öğrencinin çaba sarf etmesi gerekmektedir. Öz düzenleme/sorumluluk kategorisi altında yer alan bir öğrencinin görüşü araştırmada şu şekilde yer almıştır:

Ö4: Derslerin uzaktan olmasını çok olumlu bulmuyorum çünkü dersleri genellikle evden takip etmeye çalışıyorum. Dikkatim dağılıyor bu yüzden, başka şeylerle ilgileniyorum. Hoca ismimizi söylediğinde ya da soru sorduğunda cevap veremediğim oluyor. Dersi önemsiyorum ama bilgisayar ortamından verilmesini olumsuz buluyorum(odak grup 3).

Öğrencilerin dersle ilgili beklentilerini bilmenin önemi, eğitim-öğretim ortamlarının iyileştirilmesi için önemi yadsınamaz. Beklenti kategorisinde yer alan bir görüş aşağıdaki şekilde ifade edilmiştir:

Ö3: Dersler bu haliyle verimli değil. 5-10 dakikalık videolar olsa daha verimli olabilir. Canlı dersler ve ders kayıtları çok uzun. Orta öğretimden beri bu dersleri alıyoruz bildiğimiz, aklımızda kalan bir şeyler var, o nedenle 5-10 dakikalık videolar olsa bilmediklerimiz çalışsak daha iyi olabilir. Canlı ders yapılmasa ve devam alınmasa öğrenciler sadece öğrenmek ve sınavlarda başarılı olmak için videoları izlerler. Bir de daha nitelikli materyaller paylaşılsa, sınavlara çalışmaya yönelik daha faydalı olabilir.

Ortak zorunlu derslerin uzaktan eğitim uygulamaları ile verilmesi konusunda önemli bir etkiye sahip olduğu düşünülen öğretim elemanları da bir tema olarak belirlenmiş ve etkileşim, yeterlik, tutum kategorileri altında kodlar bir araya getirilmiştir. Öğretim elemanlarının tutumları ile ilgili öğrenci görüşlerini bir araya getirdiğimiz kategoride aşağıdaki öğrenci görüşü oldukça önem taşımaktadır:

Ö4: Çevrimiçi derslerde bazı hocalar dersi dinleyip dinlemediğimizi anlamak için ismimizi söylüyor, sohbet ekranından "buradayım" yazmazsak bizi dersten atıyor. Bu da devamsızlıktan kalmamıza sebep oluyor. Bu da motivasyonumuzu düşürüyor, bir daha katılmak istemiyoruz(odak grup 3).

Ortak zorunlu dersler arasında yer alan bilgisayar dersi için, araştırmaya katılan öğrenciler genellikle uygulama eksikliği konusunda hemfikir oldular.

Ö4: Bilgisayar dersinde bazı konular var, hocalar ne kadar güzel anlatırsa anlatsın uygulama olmadığı için yapamıyoruz. Sınıfta uygulama yapılması lazım evde olmuyor(odak grup 4).

Sanal sınıf ortamlarında verilmekte olan canlı derslerde öğrenciler sohbet ekranından yazarak soru sormakta, sorulara cevap vermekte ya da etkileşim kurmaktadır. Yazılı bir şekilde iletişim kurmaya çalışmak da bazen yanlış anlaşılmalara sebebiyet vermektedir.

Ö5: Bir erkek öğrenci derste sohbet ekranına bir şeyler yazmıştı şimdi tam hatırlamıyorum, hoca da bir anda sinirlendi “sen bana ne diyorsun” diye, aslında öğrenci kötü bir şey dememişti hatta özür dilemeye çalıştı ancak hoca daha da sinirlendi, ben çok oldum, çok saçma oldu. Dersi dinlemediğim için sadece ses açıktı fark ettim. Canlı derslerde yazıyla iletişim kurduğumuz için mimikler, hareketler falan olmayınca tam anlamıyla ifade edilemiyor anlatmak istediğiniz. Arkadaşlarımızla bile mesajlaştığımızda yanlış anlaşılmalara olabiliyor, yüz yüze olmadığı için yanlış anlaşılmalara olabiliyor(odak grup 3).

Tüm eğitim-öğretim faaliyetlerinde olduğu gibi ortak zorunlu derslerin uzaktan eğitim uygulamaları ile verilmesi durumunda da yönetim büyük bir önem taşımaktadır. Bu nedenle yönetim bir tema olarak belirlenmiş ve teknik destek, devam ve planlama isimli kategorilere yer verilmiştir. Planlama ile ilgili görüşlerin bir araya getirildiği kategoride bir öğrenci, ortak zorunlu derslerin ders programındaki yerleşimindeki yanlışlığa aşağıdaki ifadeleriyle dikkat çekmiştir:

Ö5: Çevrimiçi derslerim okulda yapılan diğer yüz yüze derslerimin arasına yerleştirilmiş. Okuldan bu derslere giremiyorum, yurda gitmem gerekiyor. Yurda gidip bu derslere girip tekrar fakülteme dönemeyeceğimden zaman kaybı yaşamamak için bu derslere genellikle girmiyorum (odak grup 3).

Derslere devam ile ilgili görüşlerin bir araya taşındığı kategoride ise aşağıdaki öğrenci görüşünün, çevrimiçi derslere katılım azlığının sebebini anlamamıza yardımcı olacağı düşünülmektedir:

Ö4: Verimli olduğumu düşünmüyorum. Dersler canlı yapılmassa, devam da alınmasa daha iyi olur. Sadece ihtiyaç duyduğumuzda girer izler ya da sunumları okuruz, daha etkili olur. Canlı derste anlattıkları zaten zihnimize yerleşmiyor ki. Sınavdan önce tekrar materyalleri okuyup çalışmamız gerekiyor. Değişen bir şey olmuyor. Özellikle ATB dersinde içerik çok yoğun, gereksiz bilgi var. Okuyamıyorum bile. Kaydedilse ve biz daha sonra izlese, okusak daha iyi olur (odak grup 3).

Teknik destek kategorisi altında toplanan görüşlerin bir örneği aşağıdaki biçimde yer almaktadır:

Ö2: Sisteme giriş için okulun laboratuvarını kullanamıyoruz. Telefondan girmek istediğimizde eduroam çekmiyor, internet kotamız yetmiyor. Bir şekilde girebildiğimiz zamanlarda ise sistemden düşüyoruz. Teknik destek ya da laboratuvar görevlisi yok, anahtar güvenlikte duruyormuş, bilgisayarlarda sorunlar var açılmıyor, bize kimse yardımcı olmuyor(odak grup 2).

Sonuç ve Tartışma

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulardan hareketle ulaşılan sonuçlar yönetsel ve öğretimsel olarak aşağıda yer almaktadır:

Ortak zorunlu derslerin uzaktan eğitim uygulamaları ile verilmesi sürecinde yaşanan sorunlar dikkate alındığında, sürecin özellikle teknik ve idari sorunlar sebebiyle sağlıklı yürütülemediği görülmüştür. Öğrencilerin internete erişim, laboratuvar kullanımı, sisteme giriş ve dersten atılma gibi teknik sorunların yanında, ders programlarının düzenlenmesi, devam zorunluluğu ile ilgili belirsizlikler ve teknik/idari destek yetersizliği gibi sorunlarla baş etmeye çalıştıkları, bu nedenle de sürecin büyük ölçüde aksadığı tespit edilmiştir.

Öğrencilerle yapılan odak grup görüşmeleri sonucu analiz edilen veriler incelendiğinde, öğretimsel olarak yaşanan sorunların başında, derslerin eş zamanlı uygulamalarının takip edilmesindeki güçlükler dikkat çekmektedir. Bu güçlüklerin bir kısmının, öğrencilerin derslere ve uzaktan eğitim uygulamalarına yönelik tutum ve davranışlarından kaynaklandığı gibi bir kısmının da öğretim elemanlarının sanal

sınıflarda kullandıkları yöntem ve teknikler ile dersin içeriğinden kaynaklandığı da görülmektedir. YÖK tarafından içeriği belirlenen dersler olan ortak zorunlu derslere ait içeriklerin dersi verecek öğretim elemanları tarafından ders sunumlarına dönüştürülmesi ve özgün içeriklerin geliştirilmesinin sağlanmasının ortak ölçme-değerlendirme açısından da önem arz ettiği söylenebilir.

Öneriler

Araştırma verilerinden ve sonuçlardan hareketle, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesinde ortak zorunlu derslerin uzaktan eğitim uygulamaları ile verilmesi çalışmalarının üniversite yönetimi tarafından denetlenmesi, öğrencilerin beklenti ve memnuniyet düzeylerinin belirlenmesi, öğretim elemanlarının görüşlerinden hareketle sistemde ve uygulamalarda bazı değişiklikler yapılması tavsiye edilebilir.

Bunlar:

- Ders yönetim sisteme giriş ile ve düşme/atılma ile ilgili sorunların çözümlenebilmesi için teknik veriler incelenmeli, çözüm sunulmalı,
- Ortak zorunlu derslerin uzaktan eğitim uygulamaları ile verilmesi sürecinde devamsızlıkla ilgili belirsizlikler acilen giderilmeli, mümkünse devamsızlık ile ilgili belirlenen kural tüm bu dersler için geçerli olmalı, öğrencilere dönem başında duyurulmalı ve mutlaka uygulanmalı,
- Sanal sınıflarda verilen canlı derslere öğrenci katılımının artırılması amacıyla öğretimsel değişikliklere(yöntem, teknik, materyal vb.) gidilmeli, bu hususta öğretim elemanları bilgilendirilmeli,
- Uzaktan eğitim uygulamaları ile verilecek ortak zorunlu derslerin bölüm ders programlarında yerleşiminin, öğrencilerin dersleri takip etmesini kolaylaştıracak bir biçimde yapılması sağlanmalı,
- Uzaktan eğitim uygulamaları ile verilecek ortak zorunlu dersler konusunda öğrencilere dönem başında mutlaka bilgilendirme/uyum çalışması yapılmalıdır.
- Ortak zorunlu derslerin uzaktan eğitim uygulamaları ile verilmesi planlanırken mutlaka ülkemizdeki ve başka ülkelerdeki uygulamalar incelenmeli, hatalardan ders çıkarılmalı, yaşanması muhtemel sorunların önüne geçilmelidir.
- Ortak zorunlu derslerin uzaktan eğitim uygulamaları ile verilmesi sürecine başlamadan önce ciddi bir hazırlık yapılması gerekmektedir. Yaşanabilecek idari ve teknik sorunları önceden fark edip önlemler almak sürecin verimini artıracaktır.
- Ortak zorunlu derslerin uzaktan eğitim uygulamaları ile verilmesi sürecinde, sürekli olarak öğretim elemanları ve öğrencilerin görüşlerine başvurulmalı, beklenti ve memnuniyet araştırmaları yapılmalı, uygulamalar mutlaka denetlenmeli ve iyileştirmeler devamlılık arz etmelidir.

Kaynakça

- Ak, M., Şahin, L., Çiçekler, A. N. ve Ertürk, M. A. (2020). Kovid-19 küresel salgın sürecinde İstanbul Üniversitesi uzaktan eğitim uygulamalarına genel bir bakış. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*, Advanced Online. <https://doi.org/10.26650/SJ.2020.40.2.0076>
- Alkan, C. (1997). Eğitim Teknolojisinin İkibinli Yıllarda Yapılandırılması. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (4).
- Akbaba, B., Kaymakçı, S., Birbudak, T.S., Kılcan, B. (2016) Üniversite Öğrencilerinin Uzaktan Eğitimle Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Öğretimine Yönelik Görüşleri. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi - Journal of Theoretical Educational Science*, 9(2), 285-309.
- Balaban, M.E. (2012) Dünyada ve Türkiye’de Uzaktan Eğitim ve Bir Proje Önerisi. *Işık Üniversitesi*. aves.istanbul.edu.tr/ImageOfByte.aspx?Resim=8&SSNO=2&USER=686 adresinden erişilmiştir.
- Barış, M.F. (2015) Üniversite Öğrencilerinin Uzaktan Öğretime Yönelik Tutumlarının İncelenmesi: Namık Kemal Üniversitesi. *Sakarya University Journal of Education*, 5/2 (Ağustos/August 2015) ss. 36-46.
- Baumeister, R.F. and Leary, M.R. (1997) Writing narrative literature reviews. *Review of General Psychology*, 3, 311-320.

- Birinci, G., Kılıçer K., Ünlüer, S. & Kabakçı, I. (2009). *Eğitim teknolojisi alanında yapılan durum çalışması araştırmalarının yöntemsel değerlendirilmesi*. III. Uluslararası Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Sempozyumu. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Bozavlı, E. (2017). Yeni Teknolojiler Işığında Eğitim Aktörlerinin Yabancı Dil Öğretiminde Sanal Sınıf Algıları. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Mart 2017 21(1): 347-358.
- Bozkurt, A. (2017). Türkiye’de Uzaktan Eğitimin Dünü, Bugünü ve Yarını. *AUAd*, 3(2), 85-124.
- Creswell, J.W. (2017) *Nitel araştırmacılar için 30 temel beceri*. Çev. Hasan Özcan. Anı Yayıncılık, Ankara.
- Doğan, S. Tatık, R.Ş. (2015) Marmara Üniversitesi’ndeki Uzaktan Eğitim Uygulamasının Öğrenci Görüşleriyle Değerlendirilmesi. *Route Educational and Social Science Journal*. Volume 2(1), January 2015.
- İşman, A. (2011) *Uzaktan eğitim*. Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.
- Sümer, M. Kurtoğlu-Erden, M. (2015) *Sanal derslere ilişkin öğrenci görüşlerinin incelenmesi*. 3. Uluslararası Öğretim Teknolojileri ve Öğretmen Eğitimi Sempozyumu, Trabzon, Türkiye, Volume: 3.
- Karataş, E. (2003). Yüz Yüze ve Uzaktan Eğitimde Öğrenme Deneyimlerinin Eşitliği. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama*, 2(3), 91-104.
- Karasar, Ş. (2004) Eğitimde Yeni İletişim Teknolojileri-İnternet ve Sanal Yüksek Eğitim. *The Turkish Online Journal of Educational Technology – TOJET* ISSN: 1303-6521 volume 3 Issue 4 Article 16.
- Kan, A.Ü., Fidan, E.K. (2016). Türk Dili Dersinin Uzaktan Eğitimle Yürütülmesine İlişkin Öğrenci Algıları. *Turkish Journal of Educational Studies*. Cilt 3, Sayı 2.
- Kaya, Z. (2002). *Uzaktan eğitim*. Pegem A Yayıncılık. Ankara.
- Miles, M.B., Huberman, A.M. (2016) Çev. Ed. Sadegül Akbaba Altun,-Ali Ersoy. *Nitel veri analizi*. Pegem akademi, Ankara.
- Ozan Leylum, Ş., Odabaşı, H. F., & Kabakçı Yurdakul, I. (2017). Eğitim Ortamlarında Durum Çalışmasının Önemi. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi - Journal of Qualitative Research in Education*, 5(3), 369-385. www.enadonline.com DOI: 10.14689/issn.2148- 2624.1.5c3s16m
- Öztaş, S, Kılıç, B.(2017). Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Dersinin Uzaktan Eğitim Şeklinde Verilmesinin Öğrenci Görüşleri Açısından Değerlendirilmesi. *Turkish History Education Journal*, 6 (2),268-293.DOI: 10.17497/tuhed.327979.
- Patton, M.Q. (2014). Çev. Ed. M. Bütün, S.B. Demir. *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. Pegem Akademi. Ankara.
- Paulsen F. M., *Online Education Systems: Discussion and Definition of Terms*, July 2002 (URL:<http://www.nettskolen.com/forskning/Definition%20of%20Terms.pdf>)
- Uşun, S. (2006). *Uzaktan eğitim*. Nobel Yayıncılık. Ankara
- Yavuzer, H., Kahraman, B. (2013). Nevşehir Üniversitesindeki Uzaktan Eğitime Sosyolojik Bir Bakış. *NEÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 2 (2013) 131-154.
- Yenal, A. Ç. (2009). Uzaktan eğitim. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yıldırım, A., Şimşek. H.(2013) *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık, Ankara.

EK 1: Gönüllü Katılım Formu

Bu çalışma, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Doktora Öğrencisi Nurhayat Kocatürk tarafından yürütülmektedir. Çalışmanın amacı, çevrimiçi ortamlarda ders veren öğretim elemanlarının sahip olması gereken roller ve yeterliliklerin değerlendirilmesidir. Çalışmaya katılım tamamıyla gönüllülük temelindedir. Verdiğiniz yanıtlar gizli tutulacak ve sadece araştırmacı tarafından değerlendirilecektir; elde edilecek bilgiler araştırmanın raporlaştırılması, bilimsel amaçlı yayımlar yapılması ve çevrimiçi derslerin iyileştirilmesi için kullanılacaktır.

Çalışma, genel olarak kişisel rahatsızlık verecek nitelikte değildir. Ancak, katılım sırasında herhangi bir nedenden ötürü kendinizi rahatsız hissederseniz çalışmayı yarıda bırakıp çıkmakta serbestsiniz. Çalışmanın içerisinde size verilen kod isim (öğrenci1, öğrenci2 vb.) kullanılacak, kişisel bilgilerinize kesinlikle yer verilmeyecektir. Görüşme sırasında ses kayıt cihazı kullanılacak, daha sonra elde edilen veriler yazıya dönüştürülecek ve teyit amaçlı size ulaştırılarak kontrol etmeniz sağlanacaktır.

Bu çalışmaya katıldığınız için şimdiden teşekkür ederiz. Araştırma hakkında daha fazla bilgi almak için Uzaktan Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü Öğretim Görevlisi Nurhayat Kocatürk (Tel: 211 1333 / E-posta: nurhayat@mu.edu.tr) ile iletişim kurabilirsiniz.

Bu çalışmaya tamamen gönüllü olarak katılıyorum ve istediğim zaman yarıda kesip çıkabileceğimi biliyorum. Verdiğim bilgilerin ses kaydına alınmasını ve bilimsel amaçlı yayımlarda kullanılmasını kabul ediyorum.

İsim

Tarih

İmza

EK 2: Görüşme Formu

1. Kendinizden kısaca bahseder misiniz?
 - a. Cinsiyetiniz.....
 - b. Sınıfınız.....
 - c. Fakülte/Yüksek Okulunuz-Bölümünüz.....
 - d. Çevrimiçi olarak aldığınız dersler.....
2. Sizce çevrimiçi ders veren öğretim elemanları çevrimiçi derslerde ne gibi davranışlar sergilemektedir?
3. Uzaktan eğitim uygulamalarına ilişkin görüşleriniz nelerdir? Uygulama sürecinde yaşadıklarınızdan örnekler vererek açıklar mısınız?
4. Öğretim elemanlarınız sanal sınıflarda ne tür etkinlikler yapıyor?
 - a. Teknolojiyi derslere nasıl entegre ediyorlar?
 - b. Ne tür teknolojik araçları, materyalleri veya web siteleri kullanıyorlar?
 - c. Ne tür ödevler veriyorlar?
 - d. Sizce bunlar yeterli mi? Başka neler yapılabilir?
5. Çevrimiçi ders alırken yaşadığınız olumsuz deneyimler oldu mu? Örnek vererek açıklayabilir misiniz?
 - a. Kimden veya neden kaynaklandı?
 - b. Öngörülebilir miydi? Nasıl önlenebilirdi?
 - c. Çözümlendi mi?
6. Sizce çevrimiçi dersler ne derece verimli? Neden?
 - a. Çevrimiçi ders veren öğretim elemanları daha etkili bir çevrimiçi öğrenme öğretme ortamı sağlamak için neler yapmalıdır?
 - b. Çevrimiçi ders veren öğretim elemanları öğrencilerin çevrimiçi derse katılımını ve motivasyonunu artırmak için neler yapmalı?
 - c. Çevrimiçi ders veren öğretim elemanları çevrimiçi derslerde öğrenci başarısını artırmak için neler yapmalı?
7. Sizce çevrimiçi ders veren öğretim elemanlarının çevrimiçi derslerdeki yeterlik düzeyleri nasıldır? Görüşlerinizi örneklerle ilişkilendirerek açıklar mısınız?
8. Eklemek istediğiniz başka görüş ve önerileriniz var mı?

EK 3: Tema, Kategori, Kod Listesi

• Materyal

Etkileşimli

- Öğretim elemanının bilgilendirme mesajı atması
- Soru-cevap etkinliği yapılması
- Ders arasında müzik dinletme
- Uygulamalı anlatım yapılması
- Web sayfaları paylaşılması
- Bağlantı(link) gönderilmesi
- Güncel konularla örneklendirme

Etkileşimsiz

- Sunum ile anlatım
- Çok detaylı anlatım
- Düz anlatım
- Sunumu okuma
- Kamera kapalı anlatım
- Makale/kaynak paylaşımı
- Ödevlendirme
- Video izletme
- Video gönderme
- Uzun ders süreleri

• Öğrenci

Tutum

- Ders dışı şeylerle ilgilenme
- Olumsuz tutum besleme
- Dersi izlememe/dinlememe
- Derse katılmayı istememe

Öz düzenleme / Sorumluluk

- Uzaktan eğitimin rahatlığını savunma
- Dikkat dağınıklığı
- Motivasyon düşüklüğü
- Dinlemek zorunda olmadığımı düşünme

Beklenti

- Dersler verimli değil
- Kısa videolar olmalı
- Canlı ders yapılmamalı
- Ekstra puan alınacak etkinlikler olmalı
- Derste farklı bilgiler verilmeli
- Soru-cevap etkinliği yapılmalı
- Ders kayıtlarını izlemek yeterli olmalı
- Daha nitelikli materyaller sunulmalı
- Öğretim elemanları daha ilgili olmalı
- Yöneticiler uzaktan dersleri denetlemeli

• **Öğretim Elemanı**

Etkileşim

- Dersler sıkıcı bir şekilde işlenmesi
- İletişim sorunları
- Ders dışı konuşmalar ve davranışlar

Yeterlik

- Derste uygulama yaptırılmaması
- Öğretim elemanlarının yeterliği iyi bulunması
- Yeterlik gerekmediğini düşünülmesi
- Sorun çıktığında düzeltildiklerinin düşünülmesi

Tutum

- Öğretim elemanının ders saatlerine uymaması
- Öğretim elemanlarının ve görevlilerin kaba davranışı
- Öğretim elemanlarının öğrencileri dersten atması

• **Yönetim**

Teknik Destek

- Sisteme giriş sorunu
- Sistemde donma
- Sistemden atılma
- Ses sorunu
- Güncelleme yükleme
- Teknik destek sorunu
- İnternete erişim sorunu
- Laboratuvar kullanımı sorunu

Devam

- Katılım az olması
- Düzenli devam etmiyorum
- Katılım zorunlu olursa katılıyorum
- Devama puan verilirse katılıyorum
- Katılım zorunlu olmamalı
- Devamsızlık sorunu var
- Devamsızlıkla ilgili belirsizlikten dolayı katılmıyorum

Öğrenci desteği

- Dersler çakışıyor
- Ders programlarında uzaktan dersler görünmemesi
- Uzaktan ders saatleri çok erken olması
- Uzaktan derslerin ders programında yerleşimi uygun olmaması
- Uzaktan dersler ve sınavlarda lab. kullanımı plansız olması